

U 4/2021 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Brexit-mukautusvarauksen perustamisesta (Brexit-mukautusvaraus)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 25. joulukuuta 2020 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Brexit-mukautusvarauksen perustamisesta (KOM(2020) 854 lopullinen) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 4.2.2021

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO

EU/2020/1828

4.2.2021

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI BREXIT-MUKAUTUSVARAUKSEN PERUSTAMISEKSI (BREXIT-MUKAUTUSVARAUS)

1 Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) EU-ero tuli voimaan 1.2.2020. Erosopimuksen myötä alkoi siirtymäkausi, joka päättyi 31.12.2020. UK ei osallistu enää EU:n sisämarkkinoille, tulliliittoon eikä arvonlisävero- ja valmisteveroalueeseen. Henkilöiden, tavaroiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus on päättynyt. UK on eronnut kaikista EU:n tekemistä kansainvälisistä sopimuksista ja UK:n EU-jäsenyyteen perustuvat muut yhteistyömuodot ovat lakanneet tai muuttaneet muotoaan.

EU ja UK saivat 24.12.2020 päätökseen neuvottelut uudesta kauppaa- ja yhteistyösopimuksesta sekä sitä täydentävistä tietoturva- ja ydinenergia-alan yhteistyötä koskevista sopimuksista. Neuvosto päätti 28.12.2020 sopimusten allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta 1.1.2021 alkaen. Sopimusten lopullinen voimaantulo edellyttää vielä Euroopan parlamentin hyväksyntää ja neuvoston päätöstä sopimusten tekemisestä. Väliaikainen soveltaminen jatkuu helmikuun loppuun asti ja sitä voidaan tarvittaessa pidentää osapuolten yhteisellä päätöksellä. Sopimusten sisältö on kuvattu yksityiskohtaisesti valtioneuvoston selvityksissä UJ 50/2020 vp ja UJ 52/2020 vp.

Huolimatta varautumisesta ja edellä mainitusta UK:n ja EU:n kauppaa- ja yhteistyösopimuksesta, on monilla mailla eri talouden aloilla ja yrityksillä eron vuoksi vaikeuksia, sillä EU:n ja UK:n uusi suhde jää kaikilla aloilla varsin etäiseksi EU-jäsenyyteen verrattuna. Vaikeuksia on etenkin yrityksillä, joilla on merkittävää taloudellista yhteistyötä UK:n kanssa. Tilanne, jossa UK:sta on tullut EU:n jäsenvaltion sijaan kolmas maa, voi johtaa myös työpaikkojen menetykseen.

Eurooppa-neuvosto sopi osana monivuotisia rahoituskehyspäätelmiä heinäkuussa 2020 Brexit-mukautusvarauksesta (5 mrd. € vuoden 2018 hintoina) ja antoi komissiolle toimeksiannon valmistella ehdotus.

Neuvoston joulukuussa 2020 antaman vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annetun asetuksen (EU, Euratom) 2020/2093 10 artiklan mukaan:

1. Brexit-mukautusvarauksella annetaan apua ennakoimattomien ja kielteisten seurausten torjumiseksi jäsenvaltioissa ja aloilla, joihin Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan ero Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä vaikuttaa kielteisimmin, asiaankuuluvan välineen ehtoja noudattaen ja niiden mukaisesti.
2. Brexit-mukautusvaraus ei saa ylittää 5 000 miljoonan euron määrää (vuoden 2018 hintoina).
3. Määrärahat Brexit-mukautusvarausta varten otetaan unionin yleiseen talousarvioon varauksena.

Komissio antoi asetusehdotuksensa Brexit-mukautusvarauksesta (Brexit adjustment reserve) 25.12.2020.

Asetusehdotuksella perustettaisiin kertaluonteinen Brexit-mukautusvaraus, vahvistettaisiin varauksen tavoitteet, varat, unionin rahoituksen muodot ja säännöt varauksen toteuttamiseksi, mukaan lukien menojen tukikelpoisuus, hallinto ja varainhoito. Kaikki jäsenvaltiot olisivat oikeutettuja tukeen. Varaus olisi avustusmuotoista tukea eikä kansallista osarahoitusta edellyttäisi.

2 Pääasiallinen sisältö

Ehdotetut toimeenpanojärjestelyt

Valtaosa yhteensä 5 miljardin euron varauksesta, noin 4 mrd. euroa (vuoden 2018 hintoina), maksettaisiin vuodelle 2021 ajoittuvina ennakkomaksuina. Ennakkomaksut tulisi käyttää asetuksen mukaisesti 5 artiklassa tarkoitettuihin toimiin. Tukikelpoisuusajaksi alkaisi takautuvasti 1.7.2020 ja kestäisi 30 kuukautta vuoden 2022 loppuun. Varainhoitoasetuksen säännöksistä poiketen, jäsenvaltioille suoritettavien ennakkomaksujen maksamisen edellytyksenä ei olisi maksujen sitominen tiettyjen toimien rahoittamiseen. Syynä on se, että ehdotuksen mukaan tarvittavat toimet eivät ole täysin ennakoitavissa ja asetuksen tulee siksi jättää joustoa kansalliseen soveltamiseen. Jäsenvaltioiden tulee kuitenkin antaa varojenkäytöstä kattava selvitys maksuhakemuksissa todentavine liiteasiakirjoineen.

Asetuksessa ei säädettäisi kunkin jäsenvaltion määrärahojen jakautumisesta eri sektoreille tai alueellisesti, vaan ehdotuksen mukaan tuki tulisi suunnata eniten kärsiville alueille ja sektoreille. Asetusehdotus jättää siten kansallista liikkumavaraa alueelliseen soveltamiseen ja tuetaviin toimiin. Varojen käytöstä ei myöskään laadittaisi ohjelma-asiakirjaa tai muuta suunnitelmaa, jonka komissio hyväksyy ennakkollisesti, vaan jokainen jäsenvaltio antaa selvityksen toteutetuista toimista osana maksuhakemusta.

Ennakot (4 mrd. € vuoden 2018 hintoina), maksettaisiin asetuksen tultua voimaan vuonna 2021 ja loppuosa vuonna 2024 ennakoita koskevan jäsenvaltioiden tilityksen ja menoja tukevien asiakirjojen esittämisen jälkeen lisävaraukseen oikeutetuille maille. Tukikelpoisten menojen tulee olla aiheutuneita UK:n EU-erosta ja maksettu 1.7.2020–31.12.2022.

Tuettavat toimet on säännelty asetusehdotuksen artiklan 5 kattavassa mutta ei-tyhjentävässä listauksessa, jonka mukaan tukikelpoisia kustannuksia olisivat erityisesti:

- (a) toimenpiteet UK:n EU-erosta kärsineiden yritysten ja paikallisyhteisöjen auttamiseksi;
- (b) toimenpiteet eniten kärsineiden talouden alojen tukemiseksi;
- (c) toimenpiteet Yhdistyneen kuningaskunnan vesillä kalastustoiminnasta riippuvien yritysten ja paikallisyhteisöjen tukemiseksi;
- (d) toimenpiteet työllisyyden tukemiseksi, mukaan lukien lyhytaikaiset työjärjestelmät, uudelleen koulutus ja koulutus asianomaisilla aloilla;
- (e) toimenpiteet raja-, tulli-, terveys- ja kasvinsuojelu-, turvallisuus- ja kalastustarkastusten toiminnan varmistamiseksi sekä välillisten verojen kerääminen, mukaan lukien lisähenkilöstö ja infrastruktuuri;

U 4/2021 vp

(f) toimenpiteet tuotteiden sertifiointi- ja lupamenettelyjen helpottamiseksi, avustamiseksi perustamisvaatimusten täyttämiseksi ja merkintöjen helpottamiseksi esimerkiksi turvallisuus-, terveys- ja ympäristöstandardien osalta sekä vastavuoroisen tunnustamisen helpottamiseksi; ja

(g) toimenpiteet kansalaisten ja yritysten viestinnän, tiedottamisen ja tietoisuuden lisäämiseksi heidän oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa vaikuttavista UK:n EU-eron aiheuttamista muutoksista.

Tukikelvottomia menoja artiklan 6 mukaan olisivat arvonlisävero, varauksen hallinnointiin jäsenvaltioissa tarvittava tekninen tuki, tuki taloudellisten toimintojen uudelleensijoittumien kiellon vastaisesti sekä kaikki muut EU:n tai kansallisen lainsäädännön vastaiset kustannukset.

Eurooppa-neuvoston heinäkuun monivuotisen rahoituskehysten linjausten mukaan teknistä tukea maksettaisiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa hallinnoitaville rahastoille pääsääntöisesti tietty prosentiosuus jäsenvaltiolle rahastosta osoitettavasta allokatiosta. Rakennerahastojen osalta teknisen tuen osuus on enintään 6 % lukuun ottamatta Euroopan alueellisen yhteistyön Interreg-ohjelmia, joissa osuus voi olla suurempi.

Kaikkien jäsenvaltioiden olisi toimitettava varauksesta maksettavaa rahoitusosuutta koskeva hakemus, jossa eritellään ja perustellaan asetuksessa säädettävien tukikelpoisuusehtojen mukaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan unionista eroamisesta johtuvat ja siihen liittyvät julkiset menot. Jokainen jäsenvaltio laatisi aiheutuneista kustannuksista maksuhakemuksen komissiolle 30.9.2023 mennessä asetusehdotuksen 10 artiklan mukaisesti. Asetuksen liitteessä II vahvistetun määrämutoisen hakemuksen lisäksi jäsenvaltio toimittaisi täytäntöönpanokertomuksen, hallinnollisen vahvistuslausuman ja riippumattoman tarkastuslausuman, jotka kattavat varauksen toteutusajan. Jos maksuhakemuksessa ei voida osoittaa riittävästi tukikelpoisia kustannuksia, jotka kattavat jäsenvaltion saamat ennakkomaksut, on maksetut ennakoitavat osin palautettava.

Maksuhakemuksessa olisi yksilöitävä toteutetut toimet ja soveltuvat tuotosindikaattorit, kuten esimerkiksi kohderyhmä, yritykset, osallistuneet luonnolliset henkilöt, julkisiin hallintotohtäviin käytetyt lisäresurssit ja fyysiseen infrastruktuuriin muutokset. Täytäntöönpanoraportin lisäksi maksuhakemukseen olisi liitettävä hallinnollinen vahvistuslausuma ja riippumattoman tarkastusviranomaisen tarkastuslausuma.

Varojenjakokriteerit ja menojen tilitys

Asetusehdotuksen artiklassa 8 ja liitteessä 1 määritellään varauksen ennakkomaksuina jäsenvaltioille maksettavien määrärahojen jakokriteerit. Ennakkoon maksettavan 4 miljardin osalta varojenjakoa perustuu kahteen kriteeriin; jäsenvaltion UK:n aluevesille suuntautuvan kalastuksen ja UK:aan kohdistuvan tuonnin ja viennin merkitykseen. Kriteereissä huomioidaan sekä UK:hon kohdistuvan kalastuksen ja kaupan (tuonti ja vienti) määrä että suhteellinen osuus jäsenvaltion kalastuksen ja BKT:n kokonaismäärästä.

Kalastukseen liittyvällä kriteerillä jaetaan 600 miljoonaa euroa. Siinä huomioidaan UK:n aluevesiltä saatavan saaliin määrä, jota mukautetaan sen perusteella, kuinka suuri osuus UK-kalastus on jäsenvaltion kokonaiskalastuksesta. Kriteeri ei tuottaisi Suomelle ennakkomaksuja.

UK:hon kohdistuvan kaupan perusteella jaetaan 3 400 miljoonaa euroa. Kauppa-kriteerissä huomioidaan jäsenvaltion UK:hon kohdistuva kauppa eli tuonnin ja viennin yhteismäärä, jota mukautetaan vastaavasti kuin kalastus-kriteeriä sen perusteella, kuinka suuri osuus UK-kauppa on jäsenvaltion bruttokansantuotteesta (BKT). Kauppa-kriteeriä mukautetaan lisäksi jäsenvaltion

U 4/2021 vp

suhteelliseen vaurauteen perusteella jakamalla se jäsenvaltion bruttokansantuloindeksillä (BKTL-indeksi). Suomelle maksettavat ennakkomaksut perustuisivat tähän kriteeriin.

Kauppa-kriteerin tuottamille määrärahoille asetetaan enimmäisosuus ja -määrät:

- jäsenvaltion osuus kauppa-kriteerin perusteella jaettavista varoista ei voi olla enempää kuin 25%,
- jäsenvaltiolle kauppa-kriteerin perusteella jaettavat varat eivät voi ylittää 0,35% sen BKTL:sta eikä 190 euroa asukasta kohti.

Varojenjaon perusteena käytetään uusimpia saatavilla olevia tilastoja. Kalastukseen liittyvien tietojen osalta käytetään neljän vuoden keskiarvoa vuosilta 2015–2018. Kauppaan, BKT:een, BKTL:oon ja väestöön liittyvät tilastot ovat vuosilta 2017–2019, poikkeuksena BKTL asukasta kohti, jonka viitevuodet ovat 2016–2018.

Asetusehdotuksen liitteen 1 mukaisen varojenjakomekanismin soveltaminen tuottaisi alustavan arvion mukaan Suomelle vuoden 2021 ennakkomaksuna noin 13,6 miljoonaa euroa (vuoden 2018 hinnat).

Asetusehdotuksen 11 artiklan 2-kohdan mukaisesti jokaisen jäsenvaltion lopullinen osuus määräytyy kuitenkin vasta vuonna 2023, kun komissio arvioi kunkin jäsenvaltion toimittaman ennakkomaksuihin perustuvan selvityksen tukikelpoisista kustannuksista ja tekee päätöksen jäsenvaltion mahdollisesta oikeudesta varauksen lisäallokaatioon tai uudelleen kohdentaa jäsenvaltiolta käyttämättä jääneitä varoja.

Perusteena mahdollisille jäsenmaakohtaisille lisäallokaatioille olisi tilanne, jossa jäsenvaltion UK:n EU-erosta aiheutuneet menot ylittäisivät ennakkomaksuina maksetun määrän ja muodostaisivat vähimmillään 0,06 prosenttia vuoden 2021 nimellisestä BKTL:sta. Tällöin varauksesta voitaisiin 11 artiklan mukaisesti maksaa lisärahoitusta käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Mikäli varaus ei riittäisi asetuksessa vahvistetun varojenjakomenetelmän soveltamisen mukaisesti määräytyviin lisämaksuihin jäsenvaltioille, tehtäisiin suhteellinen vähennys kaikille lisävaroihin laskennallisesti oikeutetuille maille.

Hallinto- ja valvonta

Varoja hallinnoitaisiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa varainhoitoasetuksen 63 artiklan mukaisesti, ellei asetuksessa muuta säädetä. Jäsenvaltiot perustaisivat hallinto- ja valvontajärjestelmän ja nimeäisivät hallintoviranomaisen ja riippumattoman tarkastusviranomaisen sekä ilmoittaisivat ennakkomaksut vastaanottavan elimen 3 kuukauden kuluessa asetuksen voimaantulosta. Eräitä varainhoitoasetuksen velvoitteita ei varaukseen kuitenkaan sovellettaisi. Vuotuisuuden periaatteesta poikettaisiin sekä EU:n menojen osalta, että niiden säännösten osalta, jotka muutoin koskevat yhteistyössä hallinnoitujen ohjelmien raportointivelvoitteita. Koska varauksen täytäntöönpanoaika olisi vain 2,5 vuotta, jäsenvaltio laatisi yhden maksuhakemuksen todentavine liitteineen kaikkien aiheutuneiden kustannusten osalta 30.9.2023 mennessä. Komissio arvioisi hakemukset johdonmukaisuuden ja jäsenvaltioiden yhtäläisen kohtelun varmistamiseksi pakettina.

Asetuksen liitteessä III on malli hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaukselle siitä, miten asetuksen yksityiskohtaiset velvoitteet tulee panna kansallisesti täytäntöön. Kuvauksessa on yksilöitävä muun ohella nimetyt kansalliset viranomaiset, niiden keskinäisten suhteiden ja tehtävien järjestäminen mukaan lukien varmennukset, tarkastukset ja käytettävät henkilöresurssit sekä

tietojärjestelmäkuvaus sekä moitteettoman varainhoidon ja petostentorjunnan edellyttämät tietosisällöt. Varauksen toimeenpanosta vastaavat viranomaiset voisivat asetusehdotuksen mukaan olla koheesiopolitiikan välineistä vastaavia jäsenvaltioiden julkisoikeudellisia elimiä. Nykyisin rakennerahastovaroista vastaa hallinto- ja todentamisviranomaisena TEM ja jäsenvaltiotason tarkastuksista VM:n yhteydessä toimiva Valtiovarain controller -toimintoon sijoitettu riippumaton tarkastusviranomainen.

Komissiolle ei ehdoteta siirrettäväksi säädösvaltaa SEUT 290 artiklan nojalla (delegoidut säädökset).

Komissio vahvistaisi täytäntöönpanosäännöksillä jäsenvaltioiden ennakot ja mahdollisen loppumaksun 11 artiklan 2 ja 7 kohtien mukaisesti.

Komissio arvioisi toteutettuja toimia ja antaisi vuonna 2027 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen vaikutuksista.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen

Ehdotettu yhdistetty oikeusperusta on SEUT 175 artiklan kolmas kohta ja 322 artiklan ensimmäisen kohdan a-alakohta, tavallinen lainsäätämisyjärjestys (määräenemmistö).

Sopimuksessa Euroopan unionista (SEU) 3 artiklassa vahvistetaan Euroopan unionin päämäärät, ja sen 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään, että *"unioni edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta"*.

SEUT 174 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan:

"Edistääkseen koko unionin sopusointuista kehitystä unioni kehittää ja harjoittaa toimintaansa taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi.

Unioni pyrkii erityisesti vähentämään alueiden välisiä kehityseroja sekä muita heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä. (...)

SEUT 175 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään:

Jos rahastojen ulkopuoliset erityistoimet osoittautuvat tarpeellisiksi, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat päättää niistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin muussa politiikassa päätettyjen toimenpiteiden soveltamista.

Komission ehdotuksen mukaan ehdotuksesta pyydetään myös Euroopan tilintarkastustuomioistuimen lausunto.

Koska ehdotuksessa poikettaisiin varainhoitoasetuksen vuotuisuusperiaatteesta, täydentävänä oikeusperustana ehdotetaan SEUT 322 (1) a artiklaa, jonka mukaan *Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat asetuksilla tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan varainhoitosäännöt, joissa vahvistetaan varsinkin talousarvion laatimista ja toteuttamista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt.*

Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti EU voi toteuttaa toimia muilla kuin sen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla vain, jos se pystyy toimimaan tehokkaammin kuin jäsenvaltiot omilla kansallisilla tai paikallisilla tasoillaan. Varauksen tarkoituksena olisi tukea niitä unionin jäsenvaltioita ja aloja, joihin UK:n EU-ero vaikuttaa eniten. Varauksen tarkoituksena olisi lisätä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta antamalla taloudellista tukea niille jäsenvaltioille, alueille ja toimialoille, jotka eniten kärsivät Yhdistyneen kuningaskunnan unionista eroamisen vahingollisista seurauksista, ja näin varmistaa EU:n solidaarisuus ja vahvistaa selviytymiskykyä. Komissio katsoo, että ehdotettujen toimien rahoittaminen jäsenvaltioiden kanssa yhteistyössä toteutettavan hallinnoinnin periaatteiden mukaisesti on lisäarvoa ja toissijaisuutta koskevien EU:n periaatteiden mukaista.

Komission mukaan ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen, eikä siinä ylitetä sitä, mikä on tarpeen varaukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvoston mukaan ehdotettu oikeusperusta on asianmukainen ja riittävä. Ehdotuksissa noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

4 Ehdotuksen vaikutukset Suomelle

Komission ehdotus Brexit-mukautusvarauksen määrärahojen osalta on kaikkiaan 5 miljardia euroa (2018 hinnat), mikä noudattaa varaukselle asetettua enimmäismäärää kuten se on sovittu vuosille 2021–2027 vahvistetussa neuvoston asetuksessa monivuotisesta rahoituskehyksestä. Valtaosa varauksesta maksettaisiin vuodelle 2021 ajoittuvina ennakkomaksuina. Käypinä hintoina varaus vuodelle 2021 olisi noin 4,245 mrd. euroa. Loppuosa varauksesta, noin 1,126 mrd. euroa, otettaisiin käyttöön vuonna 2024. Komission antoi tammikuun lopulla tähän ehdotukseen liittyvän lisätalousarvioesityksen, jolla vuodelle 2021 ehdotettu määrärahojen lisäys otetaan kuluun vuoden talousarviossa huomioon. Lisätalousarvion myötä nähdään tarkemmin lopulliset vaikutukset EU:n talousarvioon sekä jäsenvaltioiden maksuihin EU:lle.

Alustavan arvion mukaan ehdotus Brexit-mukautusvarauksen käyttöönottamiseksi kasvattaisi Suomen maksuja EU:lle vuonna 2021 yhteensä noin 73 miljoonalla eurolla, kun Suomen laskennallinen maksuosuus EU:n talousarviosta uudella rahoituskehyskaudella 2021–2027 arvioidaan olevan keskimäärin noin 1,7 prosenttia.

Komission ehdottaman varojenjakomekanismin mukaan Suomelle ennakkomaksuna suoritettava maksu vuonna 2021 olisi alustavan arvion mukaan noin 13,6 miljoonaa euroa perustuen em. kaikkiin jäsenvaltioihin yhtäläisesti sovellettaviin kriteereihin. Lopullinen tukimäärä riippuu siitä, miten paljon julkisia varoja on kohdennettu brexitin haittavaikutusten hoitoon 1.7.2020–31.12.2022. Jokaisen jäsenvaltion lopullinen saanto määräytyy siten vasta vuonna 2023, kun komissio arvioi jäsenvaltion toimittaman maksuhakemuksen sisältämät tukikelpoiset kustannukset ja tekee päätöksen jäsenvaltion mahdollisesta oikeudesta varauksen lisäallokaatioon vuonna 2024.

Myönnettävä tuki Brexit-mukautusvarauksesta ei edellytä kansallisen vastinrahoituksen budjetoitua. Jäsenvaltio ei komission ehdotuksen mukaan voisi kattaa tuella valmistelu-, seuranta-, valvonta- tai tarkastustoimiin liittyviä menoja, joita tarvitaan varauksen hallintointiin ja sen tavoitteiden saavuttamiseen.

Asetusehdotus olisi toteutuessaan suoraan sovellettavaa oikeutta, eikä siitä aiheutuisi suoria muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön.

Komission asetusehdotuksen varojenjako mekanismin mukaan Brexit-mukautusvarauksen suhteellisesti suurimmat hyötyjät olisivat alustavan arvion mukaan Irlanti, Alankomaat, Saksa ja Ranska perustuen jäsenvaltion UK:n aluevesille suuntautuvan kalastuksen ja UK:aan kohdistuvan tuonnin ja viennin merkitykseen. Kriteereissä huomioidaan sekä UK:hon kohdistuvan kalastuksen ja kaupan (tuonti ja vienti) määrä että suhteellinen osuus jäsenvaltion kalastuksen ja BKT:n kokonaismäärästä. Suomen saanto olisi ennakkomaksuista EU-maiden alhaisimpia yhdessä Itävallan, Viron, Kroatian, Slovenian, Bulgarian, Latvian, Liettuan, Slovakian, Romanian ja Kreikan kanssa. UK:n EU-eron vaikutusten arviointi sisältää epävarmuuksia, mutta taloudellisten vaikutusten on arvioitu olevan Suomessa Baltian maiden ja Romanian ohella vähäisimpiä EU-maiden joukossa.

Varojen rajallinen määrä ja sen hoitoon tarvittavat hallintojärjestelyt huomioiden toimet Suomessa olisi perusteltua kohdistaa yhden hallinnonalan toimiin jo kansallisesti käytössä olevassa tukijärjestelmässä.

4.1 Perustuslailliset vaikutukset ja Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallan jaosta.

5 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Ehdotusta on käsitelty EU-komitean alaisen alue- ja rakennepolitiikan EU4-jaoston suppeassa kokoonpanossa 25.1.2021 ja EU-ministerivaliokunnassa 29.1.2021.

Euroopan parlamentin mietinnön antava vastuuvaliokunta on aluekehitysvaliokunta REGI, lausunnon antaa budjettivaliokunta BUDG ja kalatalousvaliokunta PECH. Raportööriksi on nimetty Pascal Arimont (EPP). Alustavien tietojen mukaan Euroopan parlamentti vahvistaa ensimmäisen lukemisen kannan 26.4.2021 täysistunnossaan.

Komissio on esitellyt ehdotuksen 13.1. Coreper II -työryhmässä ja UK-työryhmässä 15.1. Tavoitteena on käsitellä asetusehdotus neuvoston rakennetoimityöryhmässä siten, että neuvoston näkemys voitaisiin vahvistaa maaliskuussa ja asetukset saataisiin voimaan kesäkuussa 2021.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta Brexit-mukautusvarauksen perustamiseksi. Komission ehdotus on linjassa Brexit-mukautusvarauksesta heinäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmissä sovitun kanssa ja joulukuussa 2020 vahvistetun EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä annetun neuvoston asetuksen kanssa.

Valtioneuvosto korostaa varauksen luonnetta poikkeuksellisena ja määräaikaisena erityisvälineenä. Unioni on sitoutunut lieventämään Yhdistyneen kuningaskunnan unionista eroamisen taloudellisia vaikutuksia ja osoittamaan solidaarisuutta poikkeuksellisen kompensaation muodossa erityisesti niille jäsenvaltioille, joihin brexit vaikuttaa kielteisimmin.

Jatkoneuvotteluissa on pyrittävä lopputulokseen, joka ottaa huomioon UK:n EU-eron taloudelliset vaikutukset eri jäsenvaltioissa. Varojenjako mekanismin osalta tulee varmistaa kriteerien

U 4/2021 vp

yhdenmukaisuus ja tarkoituksenmukaisuus tosiasiallisten taloudellisten vaikutusten kompensoimiseksi. Varaus tulee voida kohdentaa komission ehdotuksen mukaisesti kunkin jäsenvaltion valitsemiin toimiin UK:n EU-eron kielteisten taloudellisten, sosiaalisten ja alueellisten vaikutusten rajoittamiseksi.

Komission ehdottamat poikkeukset varainhoitoasetuksen vuotuisuuden periaatteeseen varauksen toimeenpanossa ovat varauksen lyhyt kesto ja hallinnon yksinkertaistamistavoite huomioiden hyväksyttävissä. Ehdotuksen mukaan varaus toteutettaisiin ottamalla määrärahat vuosien 2021 ja 2024 sitoumus- ja maksumäärärahoihin. Valtioneuvosto pitää välttämättömänä, että Brexit-mukautusvarauksen poikkeuksellisen suuresta vuoden 2021 ennakkomaksun määrästä huolimatta jäsenvaltioiden vuotuisen maksujen määrä pysyy koko kehyskauden kohtuullisena ja ennakoitavana.

Toimeenpanon yksityiskohdissa tulee varmistaa hallinnollisesti yksinkertaiset menettelyt, joiden ei tule sisältää lisävaatimuksia EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmissa 2021–2027 sovellettavaan sääntelyyn verrattuna esimerkiksi tietojärjestelmiin tallennettaviin tietoihin liittyen.

Moitteeton varainhoito edellyttää riittäviä resursseja varojen hallintoon, valvontaan ja tarkastukseen, mihin tulisi voida käyttää määräosuus varauksesta teknisenä tukena jäsenvaltioille, kuten muissakin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa hallinnoitavissa välineissä.

Kansalliseen talousarvioon liittyvät seikat käsitellään ja niihin otetaan kantaa kansallisessa JTS- ja talousarvioprosessissa. Toimenpiteiden edellyttämä valtion rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa.